

پاسخ به شبهات کلامی
دفتر چهارم:

امامت

محمد حسن قدردان قراملکی

www.ketab.ir

پاسخ به شبهات کلامی
دفتر چهارم: امامت

دکتر محمدحسن قردان قراملکی

ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

طراح جلد: سید ایمان نوری نجفی

چاپ دهم: ۱۴۰۳

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: بوستان کتاب قم

تلفن: قردان قراملکی، محمدحسن، ۱۳۴۴.

عنوان و نام پدیدآور: پاسخ به شبهات کلامی / محمدحسن قردان قراملکی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۵۵۴ ص. شابک: 978-964-2982-73-8

وضعیت فهرست‌نویسی: دارد

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: امامت - دفاعیه‌ها و ردیه‌ها.

موضوع: خداشناسی.

شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۶ پ ۴ ق ۲۱۷/۸ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۲

شماره کتابخانه ملی: ۱۰۵۹۹۳۳

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهیدبهشتی، تقاطع بزرگراه

شهید مدرس، پلاک ۵۶ تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

فروشگاه کتاب اندیشه: تهران، خیابان انقلاب، روبروی

درب اصلی دانشگاه تهران، پلاک ۱۳۴۸، تلفن: ۶۶۱۷۵۶۷۰

این کتاب با کاغذ حمایتی چاپ شده است

قیمت کتاب مطابق QR کد پشت جلد و مراجعه به آدرس وبگاه

www.poiict.ir

همه حقوق محفوظ است

فهرست اجمالی

۲۳	پیشگفتار
۲۷	مقدمه
۲۹	فصل اول: کلیات
۶۷	فصل دوم: شبهاتی پیرامون امامت و نقد آن
۱۴۳	فصل سوم: شبهه ناسازگاری امامت با اصل خاتمیت
۲۱۳	فصل چهارم: شبهاتی پیرامون اصل نصب و نقد آن
۳۶۹	فصل پنجم: شبهه در دلالت نصوص امامت علمی (ع) (توجیحات مخالفان)
۴۵۱	فصل ششم: شبهاتی پیرامون صفات امام (ع)
۴۹۹	کتابنامه
۵۱۳	فهرست شبهات
۵۱۷	فهرست آیات
۵۲۳	فهرست روایات
۵۳۹	نمایه
۵۵۳	فهرست اشعار

فهرست تفصیلی

پیشگفتار	۲۳
مقدمه	۲۷
فصل اول: کلیات	۲۹
یکم: ماهیت و چیستی امامت	۲۹
الف. امامت از منظر اهل سنت	۲۹
ب. امامت از منظر امامیه	۳۱
۱. چگونگی تعیین حاکم (اصل نصب یا انتخاب)	۳۴
۲. نگاه حداقلی و حداکثری به صفات امام (علم و عصمت)	۳۶
۳. حجت الهی و مرجعیت علمی و دینی امام	۳۷
۴. امام واسطه فیض و قطب (رویکرد فلسفی - عرفانی)	۳۷
۵. وجوب عقلی یا نقلی امامت	۳۹
ج. مراتب و شئون امام و امامت	۴۰
دوم: فلسفه امامت	۴۲
الف. هدایت مردم	۴۳
ب. مرجعیت دینی	۴۳
ج. عدم بلوغ کامل عقلی مخاطبان	۴۴
د. تشریح احکام فرعی	۴۵
هـ. تشکیل حکومت دینی	۴۶

- ۴۷ ..... و. امامان واسطه فیض الهی
- ۵۲ ..... سوم: ضرورت شناخت امام
- ۵۴ ..... چهارم: اثبات نظریه انتصاب شیعه
- ۵۴ ..... یکم: رویکرد نقلی
- ۵۵ ..... دوم: رویکرد تحلیلی و عقلی
- ۵۵ ..... پیامبر(ص) بر سر سه گزینه
- ۵۶ ..... ادله و شواهد لزوم نصب
- ۵۷ ..... الف. خطرات داخلی و خارجی صدر اسلام
- ۵۷ ..... ب. نصب عامل حفظ وحدت و جلوگیری از اختلافات قومی
- ۵۸ ..... ج. علم به شخص اصلح و لزوم معرفی و نصب آن
- ۵۹ ..... د. اعتبار عصمت امام مقتضی نصب
- ۶۰ ..... هـ. نصب لازمه مین خاتم و جاودان
- ۶۰ ..... و. تعیین جانشین رویه پسران پیشین
- ۶۰ ..... ز. تعیین جانشین و وصی سعادت قرآن
- ۶۱ ..... ح. تعیین جانشین مینا و رویه پیامبر در راه کشور
- ۶۲ ..... ط. لازمه عدم نص، برتری دو خلیفه اول بر پیامبر(ص)
- ۶۴ ..... ی. کشف نه نصب
- ۶۴ ..... خ. اشکالات فقهی و حقوقی نظریه رقیب (انتخاب)
- ۶۵ ..... مصداق نصب؟
- ۶۷ ..... فصل دوم: شبهاتی پیرامون امامت و نقد آن
- ۶۷ ..... شبهه اول: نظریه وجوب امامت تعیین تکلیف بر خداوند
- ۶۷ ..... تحلیل و بررسی
- ۶۸ ..... الف. اشکال وابسته به انکار حسن و قبح عقلی
- ۶۸ ..... ب. خلط وجوب اعتباری و تکوینی
- ۷۰ ..... شبهه دوم: نظریه وجوب تعیین امام، بدعت آمیز
- ۷۰ ..... تحلیل و بررسی

- شبهه سوم: کلامی انگاری امامت بدعت آمیز ۷۴
- نقد و نظر ۷۵
- شبهه چهارم: تکفیر مخالفان امامت ۷۶
- تحلیل و بررسی ۷۶
- شبهه پنجم: موروثی نمودن امامت ۸۲
- تحلیل و بررسی ۸۲
- عالمان اهل سنت و اعتراف به فضایل امامان ۸۴
- اعترافات سه خلیفه اول ۸۴
- اعترافات معتزله ۸۶
- شبهه ششم: امامت در کودکی ۸۷
- تحلیل و بررسی ۸۷
- شبهه هفتم: برتری امامان بر نبوت ۹۳
- تحلیل و بررسی ۹۴
- شبهه هشتم: برتری امامان شیعه بر پیامبران ۹۷
- تحلیل و بررسی ۹۸
- شبهه نهم: استبعاد مقام امامت بدون نبوت ۱۰۶
- تحلیل و بررسی (ولایت گوهر نبوت) ۱۰۷
- شبهه دهم: امامت ناسازگار با دموکراسی ۱۰۸
- نقد و نظر ۱۰۹
- نقد اول: تعدد مدل های دموکراسی ۱۰۹
- نسبت اسلام و تشیع با دموکراسی ۱۱۱
- نقد دوم: مشارکت مردم در عرصه سیاست در نگاه شیعه ۱۱۴
- پیامبر اسلام(ص) ۱۱۶
- امام علی(ع) ۱۱۷
- نقد سوم: تمایز امامت و حکومت ۱۲۰
- نقد چهارم: امامان نخبگان انحصاری حاکمان شایسته ۱۲۱

- ۱۲۲..... نقد پنجم: نیاز دموکراسی حقیقی به بستر لازم.
- ۱۲۳..... نقد ششم: تقدیم حکم الهی بر دموکراسی
- ۱۲۴..... نقد هفتم: کاستی‌های دموکراسی
- ۱۲۵..... اعتراف اندیشوران غربی
- ۱۲۵..... نقد هشتم: جواب نقضی
- ۱۲۶..... ارزیابی کلی
- ۱۲۷..... شبهه یازدهم: غیبت امام ناسازگار با فلسفه ضرورت امامت
- ۱۲۸..... نقد و نظر
- ۱۳۳..... شبهه دوازدهم: مهدویت ناسازگار با دموکراسی
- ۱۳۴..... نقد و نظر
- ۱۳۴..... الف. نادیده انگاشتن فضایل جامعه مهدوی
- ۱۳۴..... اشاره‌ای به ویژگی‌های حکومت جهانی مهدوی
- ۱۳۸..... ب. رضایت همه شهروندان از حکومت مهدوی
- ۱۳۹..... ج. دموکراسی مقدمه و ابزار به هدف
- ۱۴۰..... د. مسلمانان اکثریت شهروندان جامعه مهدوی
- ۱۴۰..... هـ رعایت حقوق اقلیت‌ها
- ۱۴۳..... فصل سوم: شبهه ناسازگاری امامت با اصل خاتمیت
- ۱۴۳..... شبهه اول: مبنای عقلی ضرورت امامت ناسازگار با خاتمیت
- ۱۴۴..... تحلیل و بررسی
- ۱۴۵..... تفاوت صدر اسلام با عصر غیبت
- ۱۴۶..... شبهه دوم: عصمت امام ناسازگار با خاتمیت
- ۱۴۷..... تحلیل و نظر
- ۱۵۶..... شبهه سوم: واجب‌الاطاعة انگاری امام ناسازگار با خاتمیت
- ۱۵۸..... شبهه چهارم: حجت الهی‌انگاری امامان ناسازگار با خاتمیت
- ۱۵۹..... تقریر شبهه
- ۱۵۹..... الف. ناسازگاری با شخصیت حقوقی پیامبر(ص)

- ب. عدم حجیت روایات ائمه (ع) ۱۶۰
- نقد و نظر ۱۶۱
- الف. ادعای بدون دلیل ۱۶۱
- ب. حجت و مفترض الطاعه لازمه عصمت ۱۶۲
- ج. سفارش قرآن به اطاعت و جعل حجیت ۱۶۲
- د. جعل حجیت توسط پیامبر (ص) ۱۶۳
- ه. حجیت علی (ع) در طول حجیت پیامبر و خدا ۱۶۷
- برقی و تمسک به ادله نقلی در تقریر شبهه ۱۶۸
- الف. دلالت قرآن بر خاتمیت حجت الهی؟! ۱۶۸
- نقد و نظر ۱۶۹
- ب. کلام امام علی (ع) در خاتمیت حجت الهی؟! ۱۷۰
- نقد و نظر ۱۷۰
- ج. انحصار حجت به پیامبر (ص) ۱۷۳
- تحلیل و بررسی ۱۷۳
- شبهه پنجم: الهام و ولایت باطنی امام ناسازگار با خاتمیت ۱۷۴
- نقد و نظر ۱۷۵
- الف. وقوع الهام و ارتباط غیبی در غیر پیامبران ۱۷۵
- ب. مقام امامت و ولایت فراتر از نبوت (نگاه عرفانی) ۱۸۰
- ج. اعتراف اهل سنت به اصل الهام و مکاشفه ۱۸۲
- د. تصریح به روح باطنی امامان در روایات نبوی ۱۸۳
- ه. پاسخ نقضی به دهلوی و سروش ۱۸۴
- شبهه ششم: ولایت تشریحی امام ناسازگار با کمال و خاتمیت دین .. ۱۸۸
- تحلیل و بررسی ۱۹۰
- الف. توضیح اصل تشریح و تخطئه ۱۹۰
- ب. تشریح پیامبر (ص) کاشف واقع ۱۹۲
- ج. تشریح امامان در طول تشریح نبوی و مکمل آن ۱۹۳

- د. تشریح امامان در طول تشریح الهی ۱۹۴
- هـ تشریح امامان مکمل دین در جزئیات ۱۹۸
- و. جمع نظریه موافقان و مخالفان ۲۰۰
- شبهه هفتم: علم لدنی امام ناسازگار با خاتمیت ۲۰۱
- تحلیل و بررسی ۲۰۲
- الف. عدم اختصاص علم لدنی به پیامبران ۲۰۲
- ب. تصریح پیامبر به علم لدنی امامان ۲۰۴
- ج. تصریح امام علی (ع) به علم غیب خویش ۲۰۵
- د. اعتراف بعض اهل سنت به علم غیب امام ۲۰۶
- هـ علم غیب رهاورد ولایت باطنی ۲۰۷
- شبهه هشتم: تفویض شئون نبوت به امام ناقض خاتمیت ۲۱۰
- تحلیل و بررسی ۲۱۱
- فصل چهارم: شبهاتی پیرامون اصل نصب و نقد آن ۲۱۳
- شبهه اول: نبود نصب در قرآن ۲۱۳
- نقد و نظر ۲۱۴
- یکم: وجود آیات ظاهر در نصب ۲۱۴
- شبهه دوم: عدم ذکر نام علی (ع) در قرآن ۲۲۲
- نقد و نظر ۲۲۲
- شبهه سوم: نبود نصب در روایات نبوی ۲۲۸
- نقد و نظر ۲۲۹
- یکم: احادیث خلافت ۲۲۹
- تصریح به خلافت حضرت علی (ع) ۲۳۱
- حدیث خاصف النعل ۲۳۲
- دوم: احادیث امامت، امیر مؤمنان و وزارت ۲۳۳
- سوم: حدیث غدیر ۲۳۵
- دلایل و شواهد دلالت مولی به اولی ۲۳۵

- چهارم: احادیث منزلت ۲۴۰
- پنجم: حدیث قلم و دوات (وصیت نانوشته) ۲۴۱
- تحلیل و بررسی ۲۴۲
- ششم: احادیث حجت ۲۴۵
- هفتم: احادیث عصمت ۲۴۶
- هشتم: احادیث مرجعیت علمی و دینی ۲۴۶
- شبهه چهارم: نصب عامل تفرقه ۲۵۳
- تحلیل و بررسی ۲۵۴
- الف. لزوم تبعیت از حکم شرعی ۲۵۴
- ب. نصب خاص بهترین گزینه ۲۵۴
- ج. امکان خطا در انتخاب ۲۵۶
- د. گذشت علی (ع) عامل حفظ وحدت مردم ۲۵۷
- هـ. جواب نقضی (نصب حقیقی و دوم) ۲۵۸
- و. پاسخ آمدی ۲۵۹
- شبهه پنجم: عدم اشتهار نصب ۲۶۰
- تحلیل و بررسی ۲۶۰
- الف. توجیه نص توسط بعض صحابه ۲۶۰
- ب. امکان اختفا ۲۶۱
- ج. وجود انگیزه‌های سیاسی در مسئله امامت ۲۶۲
- د. اعتراف حضرت علی (ع) و بعض صحابه به نص ۲۶۳
- هـ. تفکیک امامت و خلافت ۲۶۳
- و. دلالت نکردن عدم اشتهار بر عدم ۲۶۴
- ز. عدم ملازمه ترک نص با کفر ۲۶۵
- شبهه ششم: بیعت صحابه و مردم با کاندیدای سقیفه (ابوبکر) ۲۶۵
- تحلیل و بررسی ۲۶۶
- الف. شتابزدگی در تشکیل سقیفه و غیرمشروع بودن آن ۲۶۷

- ۲۶۷ ..... اعتراض حضرت علی (ع) به سقیفه.
- ۲۷۰ ..... اعتراف خلیفه اول و دوم به شتاب‌زدگی سقیفه.
- ۲۷۰ ..... ب. انگیزه‌های دنیوی در بیعت سقیفه.
- ۲۷۲ ..... ج. بیعت با اکراه و اجبار.
- ۲۷۳ ..... د. مخالفان کاندیدای سقیفه.
- ۲۷۵ ..... اعتراف جمعی از صحابه به امامت حضرت علی (ع).
- ۲۸۰ ..... هـ. تأملی در حدیث «لا تجتمع امتی علی الخطأ».
- ۲۸۱ ..... و. توجیه نصوص.
- ۲۸۱ ..... ز. اختفای نص و فراموشی آن.
- ۲۸۱ ..... ح. جلوگیری از شیوع نظریه «نص».
- ۲۸۲ ..... ط. قرائت بیکولار از نص.
- ۲۸۳ ..... ی. حذف علی (ع) به بهانه‌های واهی.
- ۲۸۳ ..... شبهه هفتم: عدم احتجاج حضرت به اصل نصب.
- ۲۸۴ ..... تحلیل و بررسی.
- ۲۸۵ ..... یکم: روایاتی با واژگان نصب، عهد، اصطفاء، اختیار و اخذ.
- ۲۸۸ ..... دوم: حدیث غدیر.
- ۲۹۴ ..... سوم: حدیث منزلت.
- ۲۹۶ ..... چهارم: حدیث خلافت.
- ۲۹۸ ..... حدیث وزارت.
- ۳۰۰ ..... حدیث امیرالمؤمنین.
- ۳۰۱ ..... نتیجه‌گیری.
- ۳۰۳ ..... شبهه هشتم: عدم اقدام حضرت برای تصدی حکومت.
- ۳۰۳ ..... تحلیل و بررسی.
- ۳۰۴ ..... الف. تحصن در خانه حضرت زهرا (س).
- ۳۰۴ ..... ب. استنکاف از بیعت.
- ۳۰۵ ..... ج. فعالیت محرمانه و علنی و مبارزه مسلحانه.

- ۳۰۸ ..... د. نصوص حضرت درباره امامت
- ۳۰۸ ..... شبیه نهم: سکوت حضرت علی (ع)
- ۳۰۸ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۰۹ ..... الف. نبود انصار
- ۳۱۰ ..... ب. فرا نرسیدن وقت لازم
- ۳۱۰ ..... ج. حفظ وحدت مسلمین
- ۳۱۱ ..... د. گذشت از حق خویش
- ۳۱۲ ..... شبیه دهم: پذیرش بیعت ابوبکر توسط حضرت علی (ع)
- ۳۱۲ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۱۲ ..... الف. جلوگیری از انحراف و کفر
- ۳۱۴ ..... ب. حفظ وحدت اسلامی
- ۳۱۵ ..... ج. جلوگیری از خونریزی
- ۳۱۶ ..... د. عدم اعتبار اجماع
- ۳۱۶ ..... شبیه یازدهم: شرکت در شورای تعیین خلیفه سوم
- ۳۱۸ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۱۸ ..... الف. دفع شبهه سکولارها
- ۳۱۸ ..... ب. اتمام حجت
- ۳۱۹ ..... ج. پرهیز از اختلاف و حفظ وحدت
- ۳۱۹ ..... د. نقض دیدگاه خلیفه دوم
- ۳۲۰ ..... هـ. رفع اتهام استبداد به رأی
- ۳۲۰ ..... و. نصوص و رفتار حضرت ناقض مشروعیت خلفا
- ۳۲۱ ..... شبیه دوازدهم: نپذیرفتن حکومت بعد از قتل خلیفه سوم
- ۳۲۲ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۲۳ ..... الف. استنکاف از سیره خلفای پیشین
- ۳۲۴ ..... ب. اتمام حجت
- ۳۲۴ ..... ج. پیش‌بینی فتنه‌های آینده

- ۳۲۵ ..... د. رفع اتهام حرص در حکومت.
- ۳۲۶ ..... هـ گلایه از مردم
- ۳۲۶ ..... و. نفی صلاحیت مردم و استهزا
- ۳۲۷ ..... شبهه سیزدهم: همکاری حضرت با خلفای وقت
- ۳۲۸ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۲۹ ..... شبهه چهاردهم: اقتدا به نماز خلفا
- ۳۳۰ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۳۰ ..... الف. نفی اقتدا
- ۳۳۱ ..... ب. لازمه عدم حضور در جماعات اختلاف مسلمانان
- ۳۳۱ ..... ج. عدم حضور به منزله ترک فریضه دینی
- ۳۳۲ ..... د. صحت نماز
- ۳۳۳ ..... شبهه پانزدهم: رابطه فامیلی با خلیفه دوم
- ۳۳۴ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۳۴ ..... الف. تردید در سند حدیث
- ۳۳۶ ..... ب. عدم دلالت بر مدعا
- ۳۳۶ ..... ج. تصریحات حضرت به غصب حق خویش
- ۳۳۷ ..... اشاره‌ای به علل دیگر
- ۳۳۷ ..... د. مصلحت‌گرایی
- ۳۳۸ ..... هـ تهدید و اکراه
- ۳۳۹ ..... و. جواب نقضی
- ۳۴۰ ..... شبهه شانزدهم: نام‌گذاری حضرت سه فرزند خود به نام‌های خلفا
- ۳۴۰ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۴۰ ..... الف. عدم دلالت بر مدعا و ساده‌انگاری مسئله
- ۳۴۱ ..... ب. شایع بودن نام‌گذاری به اسامی مخالفان
- ۳۴۲ ..... ج. تحمیل نام‌گذاری
- ۳۴۳ ..... د. عثمان نام برادر حضرت

- ۳۴۴ ..... هـ قصد توریه
- ۳۴۵ ..... شبهه هفدهم: ستایش و تمجید از خلفا
- ۳۴۷ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۴۷ ..... الف. مشکل سندی روایات اهل تسنن
- ۳۴۸ ..... ب. عدم ذکر روایات افضلیت در منابع شیعه
- ۳۴۸ ..... ج. تعارض با روایات دیگر اهل تسنن
- ۳۵۰ ..... تحلیل و بررسی روایت نهج البلاغه (لله بلاد فلان)
- ۳۵۵ ..... تحلیل روایت ثقفی (فتوای ابوبکر)
- ۳۵۸ ..... شبهه هجدهم: تعارض نصوص خلافت
- ۳۵۹ ..... تحلیل و بررسی
- ۳۵۹ ..... الف. عدم گزارش روایات خلافت ابوبکر در منابع شیعی
- ۳۵۹ ..... ب. گزارش محدودش در منابع اهل سنت
- ۳۶۰ ..... تحلیل گزارش حسن بصری
- ۳۶۰ ..... تحلیل گزارش بکر بن أخت
- ۳۶۱ ..... ج. اعتراف اهل سنت به عدم نص
- ۳۶۲ ..... د. عدم استناد ابوبکر و عمر
- ۳۶۲ ..... هـ اعتراف خلیفه اول
- ۳۶۳ ..... و. اعتراف خلیفه دوم و دیگران به نص علی (ع)
- فصل پنجم: شبهه در دلالت نصوص امامت علی (ع) (توجیهات مخالفان)
- ۳۶۹ ..... توجیه اول: بیان اولویت و احقیت
- ۳۷۱ ..... نقد و نظر
- ۳۷۱ ..... الف. اجتهاد در مقابل نص
- ۳۷۲ ..... ب. تعارض با سیره امام (ع)
- ۳۷۵ ..... ج. تعارض با مواضع بعض صحابه و دیگر امامان
- ۳۷۶ ..... د. محذور توجیه کنندگان بین علی (ع) و بعض صحابه

- ۳۷۷..... هـ لزوم پیروی از حقیقت نه شخص و اشخاص
- ۳۷۸..... و. عدم دلالت اثبات شی بر نفی ماعدا
- ۳۷۸..... توجیه دوم: حمل بر کاندیداتوری
- ۳۸۰..... نقد و نظر
- ۳۸۰..... الف. اصالت تأسیسی و احترازی در قانون گذاری
- ۳۸۱..... ب. ظهور بل نص روایات در جعل و انشاء
- ۳۸۱..... ج. تعارض با سیره حضرت
- ۳۸۱..... د. تفسیر سکولار از امامت
- توجیه سوم: اختصاص امامت بر امر هدایت و مرجعیت علمی و دینی
- ۳۸۱.....
- ۳۸۲..... سه تقریر دیگر
- ۳۸۲..... الف. تفکیک امامت و خلافت
- ۳۸۳..... ب. تفکیک امامت و حکومت = سکولار
- ۳۸۴..... ج. تفکیک نصوص پیامبر از امور دنیوی و دینی (قرائت سکولار صحابه).
- ۳۸۶..... تحلیل و بررسی
- ۳۹۵..... مصلحت اندیشی؟!
- ۳۹۵..... توجیه چهارم: جوانی حضرت
- ۳۹۶..... تحلیل و بررسی
- ۴۰۰..... اعتراف خلیفه اول و دوم بر صلاحیت علی (ع)
- ۴۰۲..... توجیه پنجم: اهل مزاح بودن حضرت
- ۴۰۲..... تحلیل و بررسی
- ۴۰۶..... توجیه ششم: عدم پذیرش عرب
- ۴۰۷..... تحلیل و بررسی
- ۴۱۰..... توجیه هفتم: دوست داشتن قبیله عبدالمطلب
- ۴۱۰..... تحلیل و بررسی
- ۴۱۲..... توجیه هشتم: کراهت جمع نبوت و امامت در یک خاندان

- توجیه نهم: اصل ترتب (دو مرحله و اولویت برای خلافت)..... ۴۱۳
- تحلیل و بررسی ۴۱۵
- توجیه دهم: اصل ضرورت و حکم ثانوی..... ۴۱۶
- ادله این دیدگاه (بیعت مشروعیت‌زا)..... ۴۱۷
- تحلیل و بررسی ۴۱۹
- توجیه یازدهم: امامت حضرت متوقف به اقدام..... ۴۲۷
- تحلیل و بررسی ۴۲۸
- توجیه دوازدهم: امامت حضرت متوقف به بیعت مردم (مشروعیت سیاسی)..... ۴۲۹
- نقد و نظر..... ۴۳۱
- توجیه سیزدهم: ادعای نسخ امامت علی (ع)..... ۴۳۲
- تحلیل و بررسی ۴۳۴
- توجیه چهاردهم: تعارض نصوص..... ۴۴۱
- تحلیل و بررسی ۴۴۲
- توجیه پانزدهم: اثبات مطلق خلافت نه خلافت با اهل..... ۴۴۲
- تحلیل و بررسی ۴۴۲
- توجیه شانزدهم: اختصاص امامت به ولایت معنوی..... ۴۴۸
- تحلیل و بررسی ۴۴۹
- فصل ششم: شبیهاتی پیرامون صفات امام (ع)..... ۴۵۱
- شبیه اول: انکار علم غیب امامان..... ۴۵۱
- تحلیل و بررسی ۴۵۲
- الف. قرائت متفاوت از حقیقت امامت..... ۴۵۲
- ب. اعتبار علم غیب در حوزه دین..... ۴۵۳
- ج. فلسفه امامت ملازم با علم غیب..... ۴۵۳
- د. علم غیب رهاورد ولایت باطنی امام..... ۴۵۴
- هـ. علم غیب لازمه صفت عصمت و حجت الهی..... ۴۵۶

- و. روایات مثبت علم غیب امامان..... ۴۵۶
- شبهه دوم: علم غیب امامان مجعول متکلمان..... ۴۵۸
- شبهه سوم: نفی علم غیب در بعض روایات..... ۴۵۹
- تحلیل و بررسی..... ۴۵۹
- الف. توجه به مخاطب مقصره..... ۴۵۹
- ب. توجه به مخاطب غالی..... ۴۶۰
- ج. نفی علم استقلالی نه تابع..... ۴۶۱
- د. نفی علم فعلی نه مطلق..... ۴۶۱
- شبهه چهارم: عدم اعتبار علم غیب در امام و امامت..... ۴۶۲
- نقد و نظر..... ۴۶۲
- الف. فروکشیدن مقام امامت به حاکم و شخص عادی..... ۴۶۲
- ب. مخالفت با روایات..... ۴۶۳
- ج. ناسازگاری با فلسفه امامت..... ۴۶۶
- شبهه پنجم: ناسازگاری علم غیب با بعض اعمال ائمه اطهار..... ۴۶۶
- تحلیل و بررسی..... ۴۶۶
- الف. دیدگاه‌های مختلف در علم غیب امام..... ۴۶۷
- ب. معذورات عمل به علم غیب..... ۴۶۷
- شبهه علم امام حسین و مسلم بن عقیل..... ۴۷۰
- خوردن زهر توسط امامان..... ۴۷۰
- حمل اعترافات و اعمال خلاف علم غیب بر علم ظاهری..... ۴۷۱
- شبهه ششم: شبهه عدم استفاده امامان از صفات فرابشری در معرفی خود..... ۴۷۲
- شبهه هفتم: انکار عصمت امامان..... ۴۷۳
- شبهه هشتم: تعارض عصمت امامان با روایات و ادعیه..... ۴۷۵
- تحلیل و بررسی..... ۴۷۵
- الف. مخالفت با آیات و روایات نبوی..... ۴۷۵

- ب. کلام حضرت بیان یک اصل کلی و نه شخصی ۴۷۶
- ج. امکان صدور خطا در صورت عدم یاری خدا ۴۷۷
- د. نصوص دیگر حضرت دال بر عصمت ۴۷۷
- تقریر دیگر شبهه: اعتراف امامان به گناهان در ادعیه ۴۷۸
- تحلیل و بررسی ۴۷۸
- الف. تفسیر عرفانی ۴۷۹
- ب. تفسیر تعلیمی و تربیتی ۴۸۰
- ج. حمل بر استغفار دفعی ۴۸۰
- د. استغفار از گناهان امت ۴۸۱
- ه. عدم امکان حمل بر ظاهر دعاها ۴۸۲
- و. نقض در دعاهای پیامبر(ص) ۴۸۳
- شبهه نهم: انکار حجبت انکاری امامان ۴۸۳
- شبهه دهم: اختصاص حجیت به امور عبادی و فردی ۴۸۳
- تحلیل و بررسی ۴۸۴
- شبهه یازدهم: نسبت بقا و حفظ زمین و آسمان به امامان ۴۸۵
- تحلیل و بررسی ۴۸۶
- پاسخ شبهه حافظ جهان پیش از امامان ۴۹۱
- شبهه دوازدهم: انکار ولایت تکوینی امامان ۴۹۲
- الف. ولایت تکوینی رهاورد قرب الهی ۴۹۲
- ب. تجربه‌های عادی و عرفانی ۴۹۳
- ج. اعتراف اشاعره ۴۹۳
- د. قرآن و ولایت تکوینی غیرپیامبران ۴۹۴
- ه. تبیین ولایت تکوینی از طریق علیت طولی یا مظهریت ۴۹۵
- کتابنامه ۴۹۹
- فهرست شبهات ۵۱۳
- فهرست آیات ۵۱۷

فهرست روایات ۵۲۳

نمایه ۵۳۹

فهرست اشعار ۵۵۳

www.ketab.ir

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، و استقرار نظامی بر اساس ارزش‌های معنوی و احکام الهی در ایران، بار دیگر تفکر دینی به عنوان اندیشه‌ای امیدزا، حیا بخش و مترقی، در عرصه حیات انسان معاصر ظاهر گردید.

تجدید حیات اندیشه و حیاتی‌سازی ارزش‌های معنوی، از سویی سبب بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان و احیای روح ملت مستیزی در آنان شد و از دیگر سو باعث نمایان‌تر شدن سست‌پایگی مسکن‌های مکاتب پرداخته و نظام‌های استوار بر آنها گردید.

بایستگی تحقیق دقیق، جامع و منسجم، پیرامون زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و ضرورت پرداخت علمی و روزآمد به حوادث واقعه فکری، به فراخور شرایط کنونی و درخور این رستخیز عظیم، و نیز لزوم آسیب‌شناسی در حوزه فرهنگ ملی و باورداشت‌های دینی، به منظور تبیین عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و زدودن پیرایه‌های موهوم و موهون از ساحت قدسی دین، و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیلکرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی - پژوهشی و آموزشی ممحض و کارآمدی را فرض می‌نمود.

بدین منظور پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، که نهادی علمی و غیرانتفاعی است در قالب سه پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های

اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد. پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی که مشتمل بر هفت گروه علمی با عنوان‌های «معرفت‌شناسی»، «قرآن‌پژوهی»، «فلسفه»، «کلام و دین‌پژوهی»، «عرفان»، «منطق فهم دین» و «اندیشه جوان» است، در جهت تحقق اهداف ذیل فعالیت می‌نماید:

۱. بازپژوهی و بازپیرایی حکمت و کلام و معارف اسلامی؛
۲. تبیین و ساماندهی مناسب مباحث زیرساختی اندیشه دینی؛
۳. ایجاد بستر مناسب برای تعمق و پویایی و بالندگی اندیشه دینی؛
۴. پاسخ به شبهات القایی در قلمرو عقاید و کلام اسلامی؛
۵. نقد مکاتب و دیدگاه‌های معارض در حوزه زیرساخت‌های اندیشه

دینی در راستای تبیین بالندگی و بالندگی اندیشه دینی، هر یک از گروه‌ها، پس از تهیه عنوان‌های مطالعاتی اساسی و اولویت‌گذاری و تهیه پیش‌طرح و تصویب آن در شورای علمی گروه، آن را به اعضای هیئت علمی خود و یا محققان عرصه دین‌پژوهی، واگذار نموده و با نظارت بر روند اجرای تحقیق و تأیید نهایی، جهت دسترسی عمده دانش‌پژوهان حوزه دین‌پژوهی، آن را به چاپ و نشر می‌رسانند.

از جمله اهداف گروه کلام و دین‌پژوهی پاسخگویی به شبهات القایی در قلمرو عقاید اسلامی است، بر این اساس انجام پروژه‌ای را با عنوان نقد و بررسی شبهات کلاسیک کلامی در برنامه‌های خود قرار داده است. با پیشنهاد شورای علمی گروه، محقق اندیشور جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای قدردان قراملکی عهده‌دار شده، و با تهیه طرحی پنج‌ساله و تصویب آن در گروه، در پنج دفتر با عناوین خداشناسی، دین، پیامبر اسلام (ص)، نبوت، امامت و معاد در حال انجام می‌باشد.

تحقیق حاضر «امامت» دفتر چهارم از مجموعه پاسخ به شبهات کلامی است^۱ که تقدیم خوانندگان فاضل می‌شود. در این دفتر نویسنده به تحلیل و نقد بالغ بر شصت شبهه در ذیل چهار فصل می‌پردازد.

در فصل اول کتاب تحت عنوان کلیات، اصول و مباحث مقدماتی در مقوله امامت مانند تعریف و ماهیت امامت، مراتب و شئون امام و امامت، و فلسفه ضرورت امامت تبیین و تقریر شده است.

فصل دوم به تحلیل و نقد شبهاتی که متوجه اصل امامت است می‌پردازد؛ مانند: موروثی بودن امامت، امامت در کودکی، ناسازگاری امامت با خاتمیت و دموکراسی.

فصل سوم متکفل تحلیل و نقد شبهات ناسازگاری اصل امامت با اصل خاتمیت مانند ناسازگاری عصمت، علم لدنی، حجت، الهام و ولایت تکوینی با اصل خاتمیت است.

فصل چهارم به تحلیل و نقد شبهات در باب نظریه نصب شیعه مبنی بر نصب حضرت علی (ع) به مقام امامت از سوی خداوند و پیامبر (ص) می‌پردازد که مهم‌ترین آنها عبارتند از: نبود نصب در قرآن و روایات، عدم اشتهار نصب، بیعت با خلیفه اول، سکوت حضرت و بیعت و همکاری با خلفای وقت.

نویسنده در فصل پنجم، شانزده توجیه اهل سنت و بعض معاصران از نصوص دال بر امامت حضرت علی (ع) مانند حمل بر اولویت، کاندیداتوری، جوانی، اصل ترتب، ادعای نسخ و تعارض را نقل و نقد می‌کند.

آخرین فصل کتاب به نقد شبهاتی درباره صفات ائمه اختصاص یافته است که برخی با انکار صفات کمالی نظیر علم لدنی، عصمت و حجیت الهی و ولایت باطنی در صدد فروکاستن شأن و جایگاه ائمه به انسان‌های عادی و به

۱. دفتر اول به نام «خداشناسی» و دفتر دوم به نام «دین و نبوت» پیش‌تر منتشر شده است. توضیح دیگر اینکه دفتر سوم به نام «شبهات کلامی و تاریخی بر شخصیت پیامبر اسلام» در دست تألیف می‌باشد.

تعبیر خودشان «علمای ابرار» هستند.

در پایان از محقق گرامی جناب حجت الاسلام قدردان قراملکی و اعضای محترم شورای علمی گروه و ارزیابان محترم جناب آقایان حجت الاسلام دکتر خسروپناه و حجت الاسلام دکتر جبرئیلی و دکتر سیدیحیی یربسی و نیز مدیریت محترم گروه کلام کمال تقدیر و تشکر را داریم.

پژوهشکده حکمت و دین پژوهی

www.ketab.ir

مقدمه

کتابی که به خواننده فاضل تقدیم می‌شود، دفتر چهارم «امامت» از سلسله دفترهای «پاسخ به شبهات کلامی» می‌باشد، دفتر اول با عنوان «خداشناسی» و دفتر دوم با عنوان «نبوت» پیش‌تر چاپ و منتشر شد. دفتر سوم تحت عنوان «شبهات کلامی و فلسفی» در دست تألیف می‌باشد. چنان‌که از عنوان این دفتر می‌توان در این مجال تنها شبهات متوجه اصل امامت (بیش از ۶۰ شبهه) طرح و نقد می‌شود. شبهات ناظر به مذهب و عقاید تشیع در دفتر دیگری پاسخ داده خواهد شد.

نگارنده در این دفتر می‌کوشد شبهات پیرامون امامت را با رویکرد کلامی (کلام فلسفی)^۱ مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهد، البته رویکرد عمده این تحقیق کلامی است که به ضرورت گاهی از رهیافت عرفانی و فلسفی نیز سود برده است. نکته قابل اشاره اینکه پاسخ شبهات بر حسب اهمیت شبهه تعیین می‌شود که ممکن است پاسخ بعضی بیش از ده صفحه را به خود اختصاص

---

۱. کلام فلسفی رهیافت خاص (فلسفی و تعقلی) به علم کلام است که در آن متکلم با پذیرفتن پیش‌فرض‌ها و مبانی دین، با شیوه و رویکرد خاص یعنی عقلی و فلسفی به تبیین و تحلیل آموزه‌های دین می‌پردازد، در این علم فلسفه و عقل جایگاه خاصی دارد که در پی آن ممکن است بعض آموزه‌های سنتی و مشهور با انتقاد و جرح مواجه گردد. کلام فلسفی با کلام سنتی در موضوع و غایت مشترک و تنها در روش استدلال و تبیین از آن متمایز و به فلسفه قرابت پیدا می‌کند.

دهد. خواننده در این تحقیق علاوه بر دریافت پاسخ شبهه در بعضی موارد با تحلیل‌ها و نکته‌ها و پاسخ‌های جدید نویسنده نیز مواجه خواهد شد که محصول تأمل نگارنده در زوایای موضوع می‌باشد.

ضرورت بحث برای خواننده روشن است، چرا که امامت رکن‌رگین مذهب تشیع می‌باشد که انتقادات و شبهاتی از همان ظهور اولیه یعنی رحلت پیامبر اعظم (ص) و نادیده انگاشتن اصل جانشینی حضرت علی (ع) در جریان سقیفه از طرف مخالفان بر آن طرح شد. افزون بر اینکه امروزه در بعضی سایت‌ها و در آثار بعضی به اصطلاح روشنفکران شبهات دوباره احیا و تبلیغ می‌شود. هدف و غایت از این تحقیق تبیین عقلانی مسئله امامت و رفع شبهات ناظر بر آن از طرف برادران اهل سنت و طیف خاص روشنفکران است.

در این نوشتار چه‌بسا روایات و نکاتی که در جهت تقویت اصل امامت است مانند نبوت صریح پیامبر (ص) و اعتراف بعض عالمان اهل سنت و در رأس آنها خلیفه دوم به اصل نصب و خدشه در توجیه آنها را خواننده اولین بار در این اثر مشاهده خواهد کرد.

نگارنده از برادران اهل سنت این انتظار را دارد که اولاً: به نکات فوق بدون هیچ پیش‌داوری و بدون حب و بغض بنگرند، چرا که هیچ‌کس از حقیقت عزیزتر نیست و ثانیاً: هدف نگارنده تنها بحث علمی و مدرسه‌ای است و از منتقدان خواهان پاسخ علمی و استدلالی هستم و در انتظار دریافت آن به آدرس ناشر و یا به پست الکترونیکی اینجانب به آدرس ghadrang@yahoo.com می‌باشم. امیدوارم از این اثر رنجش‌خاطری متوجه برادران اهل سنت نگردد و در صورت حصول پیشاپیش عذر می‌خواهم.

در پایان از اندیشوران و دوستان فاضل جناب دکتر سیدحیثی یشری، دکتر عبدالحسین خسروپناه و حجت‌الاسلام والمسلمین جناب محمدصفر جبرئیلی که با مطالعه تحقیق حاضر و تذکر نکات ارزنده و دقیق در پیرایش و غنی‌سازی مطالب بر نگارنده منت نهادند، کمال تشکر و سپاس را ابراز می‌دارم.

وَقَفْنَا لِمَا تُحِبُّ وَ تَرْضَى

محمدحسن قدردان قراملکی

مهر ۱۳۸۷